

Др Ивана Крстић Мистрицеловић,*
Ванредни професор,
Криминалистичко полицијски универзитет, Београд
Др Јелена Радовић Стојановић,*
Ванредни професор,
Криминалистичко полицијски универзитет, Београд

ПРЕГЛЕДНИ НАУЧНИ РАД
10.5937/zrpfm1-35140

UDK: 343.7
311.3(497.1)

Раd примљен: 29.11.2021.
Раd прихваћен: 22.02.2022.

СТАТИСТИКА ИМОВИНСКОГ КРИМИНАЛА У КРАЉЕВИНИ ЈУГОСЛАВИЈИ

Апстракт: У раду су анализирани статистички подаци о имовинском криминалу у Краљевини Југославији у периоду од 1924. до 1939. године. Указано је на начин прикупљања и објављивања података о криминалу од стране Опште државне статистике Краљевине Југославије, као и на организацију судова у Краљевини Југославији. Објашњена је разлика у начину приказивања података о криминалу у статистичким годишњацима у односу на законску категоризацију кривичних дела. У раду су приказани подаци о пунолетним и малолетним лицима осуђеним одлукама окружних и првостепених и среских (котарских) судова од 1922. до 1939. године. У структури укупног криминала преовладала су кривична дела против имовине, а у структури имовинских кривичних дела преовладале су крађа (подаци окружних и првостепених судова) и крађа и утаја из невоље животних намирница и предмета животне потребе (подаци среских, тј. котарских судова). Таква структура криминала указује на то да су узроци имовинског криминала пре свега у тешком економском положају становништва: кривична дела крађе, а нарочито крађе и утаје из невоље животних намирница и предмета животне потребе вршене су првенствено због немаштине. То потврђује и чињеница да су и укупан криминал и имовински криминал у Краљевини Југославији били на највишем нивоу у време Светске економске кризе.

Кључне речи: кривична дела против имовине, статистика криминала, статистички годишњаци, Краљевина Југославија.

* ivana.km@kpa.edu.rs

* j.radovicstojanovic@gmail.com

1. Увод

Статистика криминала имала је дугу традицију на просторима некадашње Краљевине Југославије. Први статистички подаци о криминалу у југословенским земљама које ће се 1918. године ујединити прикупљани су још крајем 19. века.

У Србији су статистичке податке о свом раду судови подносили Министарству правде, али ови подаци у почетку нису били једнообразни и целовити. Од 1880. године судови су били дужни да попуњавају формулар за прикупљање статистичких података о кривичним делима, прописан од стране министра правде, који је садржао 57 ставки (Републички завод за статистику, 2008: 279). Статистички подаци о криминалу објављивани су у статистичким годишњацима Краљевине Србије у одељку „Суђење“ и то од првог Статистичког годишњака за 1893. годину. Објављен 1895. године, овај Годишњак је обухватио податке о раду судова почев од 1888. године. Статистика рада судова је била веома детаљна и обухватала је податке о оптуженим, ослобођеним и осуђеним лицима по судовима и по кривицама (кривичним делима) и бројне друге податке о деловању судова (Статистичко одељење Министарства народне привреде, 1895: 483–566). Године 1900. штампана је и прва Статистика кривичног суђења у Краљевини Србији за период 1891–1895, као књига XIV Статистике Краљевине Србије. Статистика кривичног суђења у Краљевини Србији за 1896. годину објављена је 1905. године као Књига XX, а Статистика кривичног суђења у Краљевини Србији за период 1897–1900. као Књига XXX Статистике Краљевине Србије 1909. године. Подаци о Јужној Србији (Косово, Метохија и Македонија) из турских дефтера су и оскудни и непоздани. Статистика за ову област водила се од 1913. године, када је ушла у састав Краљевине Србије. У Црној Гори пре 1918. године није вођена засебна статистика.

Статистички уред Земаљске владе Краљевина Далмације Хрватске и Славоније, основан 1875. године у Загребу, у свом првом издању, Статистичком летопису за годину 1874, објавио је податке о казненом правосуђу од 1870. до 1874. године. Подаци о оптуженим, проглашеним некривим и осуђеним лицима дати су у одељку „Казнено правосуђе“ по судиштима (местима суђења) и по врсти злочина (кривичних дела), док су статистички подаци о прекршајима и бројни други подаци о раду судова дати посебно (Statistički ured Kr. Dalm. Hrv. Slav. Zemaljske vlade, 1876: 397–471). Статистички уред у Загребу објавио је 1879. године и Статистику казног правосуђа за године 1872–1876. (Statistički ured Kr. Dalm. Hrv. Slav. Zemaljske vlade, 1879). У новој југословенској држави Загребачки уред

наставио је да функционише као статистички одсек Дирекције државне статистике до 1923. године, од када је као одсек Градског поглаварства прикупљао и повремено објављивао статистичке податке о становништву и животу у Загребу (Andrejka, 1937: 7–8).

У Босни и Херцеговини су до Берлинског конгреса 1878. године основни извор података о броју и имовинском стању становништва били турски дефтери. Први попис становништва извршен након увођења аустроугарске окупационе управе 1879. године, као и попис из 1885. године спровела је Земаљска влада за Босну и Херцеговину,¹ а пописе 1895. године² и 1910. године³ извршио је Статистички одсек Земаљске владе за Босну и Херцеговину основан у Сарајеву 1894. године. Ни у једном од ових пописа, међутим, нема података о криминалу. После 1918. године Сарајевски статистички одсек радио је у оквиру Дирекције државне статистике до 1924. године, када је постао један од одсека Градског поглаварства.

У Словенији је у јануару 1919. године код Земаљске владе основан самосталан Статистички одсек, који је 1924. године претворен у одсек Градског поглаварства у Љубљани. За остале крајеве под аустроугарском управом до 1918. године вођена је Централна статистика у Бечу, односно за Војводину у Пешти (Andrejka, 1937: 7–8).

Предратна српска Управа државне статистике је на основу решења Министарског савета у јуну 1919. године прешла у састав Министарства социјалне политике као самостални орган под именом Дирекција државне статистике. Године 1929. године преименована је у Општу државну статистику и пренета је у састав Министарског савета, а 1931. године прешла је у ресор Министарства унутрашњих послова. Општа државна статистика била је дужна да прикупља, сређује и објављује опште статистичке податке из свих грана државне управе и народног живота, да у циљу искоришћавања ових података одржава везе са појединим министарствима и да издаје повремене и годишње прегледе о томе. Имала је четири одсека (административни; за статистику становника и јавне хигијене; за статистику привреде и индустрије, заната и цена и за статистику наставе, правосуђа, администрације, финансија, војске и морнарице), а били су јој подређени и вршили су послове по њеним упутствима и наредбама статистички уреди у Загребу и Сарајеву (Паскојевић, 1937: 157–175).

1 *Ortschafts und Bevölkerung-Statistik von Bosnien und Hercegovina*, Sarajevo 1880.

2 *Die Volkszählungs-Ergebnisse in Bosnien und der Hercegovina vom 1. Mai 1885*, Sarajevo 1886; *Die Volkszählung in Bosnien und der Hercegovina vom 22. April 1895*, Sarajevo 1896.

3 *Rezultati popisa žiteljstva u Bosni i Hercegovini od 10. oktobra 1910*, Sarajevo 1912.

Први подаци о криминалу за заједничку југословенску државу објављени су 1932. године као издање Опште државне статистике под називом *Криминална статистика за 1922. и 1923. годину*. Исте године штампан је Статистички годишњак Краљевине Југославије за 1929. годину, у којем су објављени и подаци о криминалу. Осим Криминалне статистике из 1932. године других посебних издања о криминалу није било, већ су подаци о криминалу почев од тада па до 1941. године објављивани у статистичким годишњацима. Статистички годишњаци Краљевине Југославије излазили су редовно, почев од првог издања за 1929. годину објављеног 1932. године, па до последњег издања за 1940. годину објављеног 1941. године. За године 1934. и 1935. годину објављено је једно заједничко издање годишњака, као и за године 1938. и 1939. Заправо, постојало је још једно раније издање статистичког годишњака за заједничку државу – Годишњак Краљевине Срба, Хрвата и Словенаца за 1926. годину, штампан исте те године, али у њему није било података о криминалу.

2. Извори и начин приказивања података

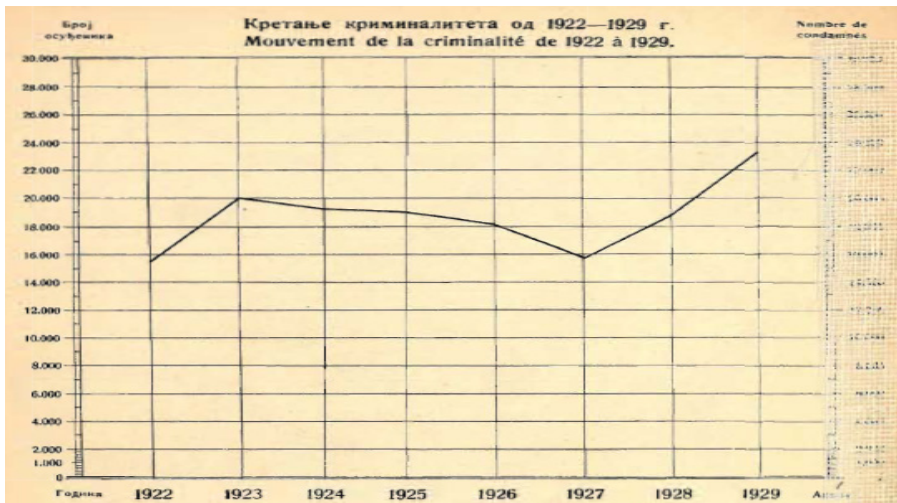
Према подацима из прве публикације која садржи податке о криминалу, *Криминалне статистике за 1922. и 1923. годину*, извршних кривичних пресуда окружних (првостепених) судова је у 1922. години било 15.575, а у 1923. години 19.877. Изнети подаци о броју осуда су непотпуни, јер средски (котарски) судови нису доставили податке за те године. Што се тиче врсте кривичних дела, највећи број осуда био је за кривична дела против имовине: 1922. године било их је 8.313, а 1923. године 11.056, односно процентуално је удео имовинског криминала у укупном криминалу износио 53,4% 1922. године, а 55,6% 1923. године (Општа државна статистика, 1932: 16). „Овако велики проценат осуђених лица за кривична дела против имовине потпуно је разумљив. Борба за опстанак, немаштина, наравно изазива очајање, пијанчење, скитништва, неурачунљивост, мржњу, завист, а то је извор криминалитета“, закључио је један судија (Бубељ-Јароцки, 1935: 38).

Статистички подаци о криминалу објављивани у статистичким годишњацима били су веома детаљни. Објављивани су подаци о осуђеницима по групама кривичних дела и укупно, структура осуђеника, као и подаци о казним заводима и осуђеницима у њима. У овом раду су из статистичких података о криминалу издвојени и анализирани подаци о имовинском криминалу, а приказано је и кретање укупног криминала. Приказани подаци односе се на пунолетна и малолетна лица осуђена одлукама окружних и првостепених и средских (котарских) судова за период од 1922. до 1939. године.

У статистичким годишњацама Краљевине Југославије подаци о криминалу приказивани су у одељку под насловом „Криминалитет“. У овом одељку објављивани су подаци о осуђеницима и то: подаци окружних и првостепених судова, подаци среских (котарских) судова и подаци о казним заводима. Извори података за Општу државну статистику били су: индивидуалне статистичке листе за осуђене попуњене од стране окружних и првостепених судова, индивидуалне статистичке листе за осуђене попуњене од стране среских, односно котарских судова и индивидуалне статистичке листе за осуђенике отпуштене из казних завода и извештаји казних завода о броју осуђеника код казних завода, попуњени од стране управа казних завода (Општа државна статистика, 1933: 423).

Подаци о осуђеницима у статистичким годишњацама су приказивани у табелама. Само једном је објављен графикон о кретању криминала, и то у Годишњаку за 1929. годину. Био је то графикон који је приказивао кретање криминалитета од 1922. до 1929. године (Слика 1). На том графикону приказани су подаци о осуђеницима окружних и првостепених судова.

Слика 1. Графикон кретања криминалитета у Краљевини Југославији 1922–1929. године

Извор: Статистички годишњак 1929, Општа државна статистика 1932: 510.

У табелама у статистичким годишњацима је приказивана структура осуђеника по полу, по писмености, по старости, по вероисповести, по народности, по месецима извршења кривичних дела, по врсти и величини казне, а од Годишњака за 1930. годину и по занимању. Од 1931. године у годишњацима се налази и структура осуђеника по месту становања и по брачном стању. Сви подаци су дати у апсолутним и релативним бројевима (у процентима). Нема података о пријављеним и оптуженим лицима, већ само о осуђеним лицима.

Подаци су у статистичким годишњацима приказивани на следећи начин: прво су дате табеле са подацима о осуђенима од окружних и првостепених судова, а затим табеле са подацима о осуђенима од средњих (котарских) судова. Подаци о осуђеницима у табелама су приказани по врстама кривичних дела и укупно, у апсолутним и релативним бројевима. Кривична дела су у годишњацима разврстана у следећих седам група: против краља и државе, против јавног реда и мира, против морала, против личности, против имовине, против службене дужности и против специјалних закона (Слика 2). Кривична дела су класификована на овај начин, у ових седам група, почев од првог Годишњака за 1929. па до последњег за 1940. годину, с тим што је прва група 1930. године преименована у кривична дела „Против опстанка државе и њеног уставног уређења“.

Слика 2. Табела: Окружни и првостепени судови, Осуђеници по полу, Краљевина Југославија, 1922–1929. година

a OKRUŽNI I PRVOSTEPENI SUDOVI — a TRIBUNAUX DE DISTRICT		b Relativni brojevi - b Nombres relatifs		c Relativni brojevi - c Nombres relatifs			
1 Osuđeniци по полу 1 Condamnés d'après le sexe		a Apсолutni brojevi - a Nombres absolus		b Relativni brojevi - b Nombres relatifs			
Krivično дело — Infraction		Мушки Hommes	Женски Femmes	Укупно Total	Мушки Hommes	Женски Femmes	Укупно Total
I	Protiv Краља и Државе — Contre le Roi et l'Etat	170	72	242	70.25	29.75	100.00
II	Protiv јавног мира и реда — Contre la sécurité et l'ordre publics	1.366	129	1.495	91.37	8.63	100.00
III	Protiv морала — Contre les mœurs	397	10	407	97.54	2.46	100.00
IV	Protiv личности — Contre les personnes	6.845	827	7.672	89.22	10.78	100.00
V	Protiv имовине — Contre les propriétés	12.224	735	12.959	94.33	5.67	100.00
VI	Protiv службене дужности — Dans l'exercice des fonctions publiques	297	5	302	98.34	1.66	100.00
VII	Protiv специјалних закона — Contre lois spéciales	258	28	286	90.21	9.79	100.00
	Укупно — Total (1929)	21.557	1.806	23.363	92.27	7.73	100.00
	" (1928)	17.277	1.532	18.809	91.85	8.15	100.00
	" (1927)	14.563	1.308	15.871	91.76	8.24	100.00
	" (1926)	16.433	1.672	18.105	90.76	9.24	100.00
	" (1925)	17.282	1.791	19.073	90.61	9.39	100.00
	" (1924)	17.540	1.894	19.434	90.25	9.75	100.00
	" (1923)	17.895	1.982	19.877	90.08	9.92	100.00
	" (1922)	13.783	1.792	15.575	88.49	11.51	100.00

1) Без података од Првостепених судова за град Београд и округ београдски који нису пријављени. — Sans données des tribunaux de 1re instance de la ville de Belgrade et du district de Belgrade.

Извор: Статистички годишњак 1929, Општа државна статистика, 1932: 457.

Разврставање кривичних дела за период 1922–1929. је у табелама среских (котарских) судова било нешто другачије од оног код окружних и првостепених судова, односно за те судове су у Статистичком годишњаку за 1929. годину кривична дела подељена у шест група (Слика 3). Већ од следеће, 1930. године, класификација кривичних дела за среске (котарске) судове је истоветна као и за окружне и првостепене судове (седам група кривичних дела).

Слика 3. Табела: Срески (котарски) судови, Број осуђеника по полу и казни, Краљевина Југославија, 1922–1929. година

b SRESKI (KOTARSKI) SUDOVI
8 Broj osuđenika po polu i kazni —
a Apsolutni brojevi —

Krivično delo Infraction		Muški Hommes	Ženski Femmes	Ukupno Total
I	Protiv javnog mira i reda — Contre la sécurité et l'ordre publics.....	471	251	732
II	Protiv javnih ustanova i naredaba koje spadaju u opštu sigurnost — Contre institutions publiques et règlements relatifs à la sûreté publique.....	1.558	449	2.007
III	Protiv morala — Contre les mœurs.....	566	47	613
IV	Protiv ličnosti — Contre les personnes.....	15.136	3.077	18.213
V	Protiv imovine — Contre les propriétés.....	8.296	1.495	9.791
VI	Protiv specijalnih zakona — Contre lois spéciales.....	1.772	390	2.162
Ukupno — Total: 1929.....		27.799	5.719	33.518
" " " 1928.....		28.147	5.657	33.804
" " " 1927.....		26.278	5.335	31.613
" " " 1926.....		24.270	4.714	28.984
" " " 1925.....		23.997	4.478	28.475
" " " 1924.....		23.300	4.368	27.668
" " " 1923.....		67.269	8.091	75.360
" " " 1922.....		57.316	8.949	66.265

Извор: Статистички годишњак 1929, Општа државна статистика, 1932: 468.

Од 1932. године број осуђеника у годишњацима приказиван је не само по врстама кривичних дела, већ и по појединим кривичним делима. На исти начин приказивани су и подаци окружних и првостепених судова и подаци среских (котарских) судова.

Слика 4. Табела: Окружни и првостепени судови – Осуђеници по подручјима апелационих и њима равних судова, Краљевина Југославија, 1932. година (део табеле)

a) OKRUŽNI I PRVOSTEPENI SUDOVI —
1 Osuđenići po područjima apelacionih i njima ravnih sudova u 1932 g. —

Krivično delo — Infraction	Apelacioni sud u Beogradu Cour d'appel à Beograd			Apelacioni sud u Skoplju Cour d'appel à Skopje			Apelacioni sud u Novom Sadu Cour d'appel à Novi Sad		
	osuđeni s. m.	osuđeni s. l.	svaka osuda	osuđeni s. m.	osuđeni s. l.	svaka osuda	osuđeni s. m.	osuđeni s. l.	svaka osuda
I Protiv opstanka države i njenog ustavnog uređenja — I Contre l'Etat et son organisation constitutionnelle.....	120	4	124	16	—	16	27	3	30
II Protiv javnog mira i reda — II Contre la sécurité et l'ordre publics									
Nasilje protiv organa vlasti — Violences envers les dépositaires de l'autorité.....	297	43	340	153	15	168	105	13	118
Krivotvorenje novca — Contrefaçon de monnaie.....	3	—	3	4	—	4	1	—	1
Podmičivanje — Corruption active.....	2	1	3	9	—	9	10	1	11
Po zakonu o štampi — D'après la loi sur la presse.....	18	—	18	1	—	1	8	2	10
Drugi slučajevi — Autres.....	188	21	209	129	6	135	282	165	427
Svega — Ensemble.....	458	65	523	287	21	308	386	181	567
III Protiv morala — III Contre les mœurs									
Nasilna objuba — Viol.....	22	1	23	23	—	23	38	—	38
Protivprirodni blud — Pédérastie et sodomie.....	7	—	7	4	—	4	1	—	1
Bižamlja (dvoženstvo) — Bigamie.....	2	—	2	—	—	—	1	—	1
Drugi slučajevi — Autres.....	9	2	11	9	—	9	16	8	24
Svega — Ensemble.....	40	3	43	36	—	36	56	8	64
IV Protiv čednosti — Contre les personnes									
Umisljeno lišenje života — Assassinat et meurtre.....	183	26	209	159	10	169	61	7	68
Lišenje života iz nehata — Homicide par imprudence.....	30	3	33	13	2	15	13	6	19
Lišenje života na zahtev ubijenog — Meurtre commis sur demande du tué.....	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Čedomorsvo — Infanticide.....	—	12	12	13	—	13	3	—	3
Isterivanje ploda — Avortement.....	6	7	13	—	6	6	2	23	25
Odvodjenje ženske radi stupanja u brak — Enlèvement d'une fille ou d'une femme.....	17	1	18	21	—	21	34	—	34
Teška telesna povreda — Blessures graves.....	361	45	406	452	56	508	320	21	341
Drugi slučajevi — Autres.....	288	116	404	282	47	329	237	47	284
Svega — Ensemble.....	695	216	911	627	134	761	687	112	799
V Protiv imovine i paljevina — V Contre les propriétés et crimes d'incendie.....	15	2	17	20	5	25	16	4	20
Krađa — Vol.....	790	54	844	1.241	19	1.260	494	54	548
Uljaja (pronevera) — Soustraction.....	87	6	93	69	3	72	81	1	82
Razbojništvo — Rapine.....	69	—	69	18	—	18	14	1	15
Prevara — Escroquerie.....	42	5	47	14	—	14	69	8	77
Bankrotstvo — Banqueroutes.....	13	—	13	5	—	5	5	4	9
Lihvarstvo — Le délit d'usure.....	2	—	2	2	—	2	3	—	3
Drugi slučajevi — Autres.....	166	48	214	210	12	222	49	11	60
Svega — Ensemble.....	1.184	115	1.299	1.579	39	1.618	731	83	814
VI Protiv službene dužnosti — Dans l'exercice des fonctions publiques									
Primanje mita — Corruption passive.....	17	—	17	7	—	7	—	—	7
Drugi slučajevi — Autres.....	59	1	60	51	—	51	12	—	12
Svega — Ensemble.....	76	1	77	58	—	58	12	—	12
VII Protiv specijalnih zakona — Contre lois spéciales.....	18	1	19	39	—	39	6	—	6
Ukupno — Total 1932...	2.791	399	3.190	2.342	134	2.476	1.885	367	2.252

Извор: Статистички годишњак 1932, Општа државна статистика, 1934б: 422.

У Годишњаку за 1933. годину коначно имамо детаљне и упоредиве податке не само по врстама већ и по појединим кривичним делима за један дужи период, од 1924. до 1933. године. У овом Годишњаку налазимо табеле са подацима о осуђеницима окружних и првостепених судова, о осуђеницима по врстама кривичних дела и о осуђеницима по подручјима апелационих судова, као и табеле у којима је приказана структура осуђеника по полу, по месту извршеног дела, по месту сталног становања, по брачном стању, по држављанству, по писмености, по старости, по занимању, по вероисповести, по народности, по врсти и величини казне. У табелама Окружни и првостепени судови и Осуђеници по подручјима апелационих судова подаци су приказани како по врстама кривичних дела, тако и детаљније, по појединим кривичним делима, док су у осталим табелама приказани подаци само по врстама кривичних дела (наведених седам врста). За среске (котарске) судове подаци су приказани у табелама: Срески (котарски) судови – Осуђеници по подручјима апелационих судова, Осуђеници по времену и месту извршеног кривичног дела, као и у табелама у којима је приказана структура осуђеника по писмености, по старости, по занимању, по вероисповести, по народности и месту сталног становања, по држављанству, по брачном стању, по врсти и величини казне. За среске (котарске) судове само су подаци по подручјима апелационих судова дати и по врстама и по кривичним делима, а остале структуре приказане су само по врстама кривичних дела.

У Годишњаку за 1934. и 1935. годину начин приказивања осуђеника остаје исти. Ту такође налазимо табеле: Окружни и првостепени судови (у којима су приказани осуђеници по врстама кривичних дела и по кривичним делима), Осуђеници по подручјима апелационих судова (и овде су подаци дати по врстама и појединим кривичним делима), а затим и табеле у којима је приказана структура осуђеника по полу, по старости, по писмености, по занимању по вероисповести, по народности и месту сталног становања, по држављанству, по брачном стању, по врсти и величини казне. У Годишњаку је и табела Срески и котарски судови – Осуђеници по подручјима апелационих судова, а у наставку су табеле са њиховом структуром као и у претходним годишњацима, а на крају су приказани и подаци о осуђеницима у казним заводима.

У 1936. и 1937. години није било промена у начину приказивања осуђених за кривична дела – све табеле дате су исто као у претходним годишњацима. За године 1938. и 1939. изашао је један заједнички Годишњак, али у њему налазимо податке о криминалу само за 1938. годину. У Статистичком годишњаку за 1940. годину, последњем који је објављен пре почетка Другог светског рата у Краљевини Југославији, налазимо податке за 1939. годину,

али нема података за 1940. годину. Начин приказивања података остаје исти као и у претходним годинама и у овом Годишњаку налазимо све исте табеле.

На крају одељка „Криминалитет“, у статистичким годишњацима су приказивани и подаци о казним заводима. Приказан је број осуђеника у казним заводима и то само укупан број осуђеника. Нема података о броју осуђеника по врстама нити по појединим кривичним делима. Дато је бројно стање осуђеника у појединим казним заводима, затим структуре: отпуштени осуђеници по месту сталног становања, по брачном стању, по старости и по држављанству; кривична дела отпуштених осуђеника (за свих седам врста кривичних дела), структура осуђеника по врсти и величини казне, по занимању, по вероисповести и по народности, по владању и по здрављу, те по узроцима отпуштања. Приказани су и подаци о самим казним заводима, којих је у међуратној југословенској држави било 12, тј. након укидања Београдског казног завода 1930. године 11 (Крстић Мистрицеловић, Радовановић, Матијашевић, Кнежевић Лукић, Милорадовић, Ђокић, Живковић, Цветковић, 2020: 44). Подаци о казним заводима и то: бројно стање казних завода (број осуђеника у њима), особље казних завода и буџет казних завода налазе се у свим статистичким годишњацима, почев од првог до последњег, односно за период од 1922. до 1939. године.

3. Класификација кривичних дела и организација судова

До 1. јануара 1930. године, када је на снагу ступио јединствени Кривични законик донет 27. јануара 1929. године, главни извори материјалног кривичног права били су покрајински кривични прописи донети пре уједињења 1918. године (Чубински, 1921: 12). На подручју Србије важили су Кривични законик из 1860. године,⁴ Законик о поступку судском у кривичним делима из 1865. године⁵ и Полицијска уредба из 1850. године.⁶ У Црној Гори на снази су били Кривични законик из 1906. године⁷ и Закон о судском поступку у кривичним дјелима из 1910. године.⁸

4 *Казнителни законик за Књажество Србију* (1860). Београд: Државна штампарија.

5 *Законик о поступку судском у кривичним делима* (1865). Београд: Државна штампарија.

6 Уредба о томе, како ће полицијске власти са полицијским преступницима поступати и казнити. (1850). *Зборник закона и уредаба издани у Књажеству Србском од почетка па до краја 1850. године*. Београд: Државна штампарија. V: 187.

7 *Кривични законик за Књажевину Црну Гору* (1906). Цетиње: Државна штампарија.

8 *Закон о поступку судском у кривичним дјелима* (1910). Цетиње: Државна штампарија.

У Банату, Бачкој, Барањи и Међумурју важили су угарски Казнени законик из 1878. године и законски чланак XXXIII угарског Закона о кривичном поступку из 1896. године. У Босни и Херцеговини на снази су били Казнени закон о злочинствима и преступцима за Босну и Херцеговину из 1889. године и Закон о кривичном поступку из 1891. године, оба рађена по узору на аустријске законе. У Хрватској, Славонији, Далмацији и Словенији извор материјалног кривичног права био је аустријски Казнени законик из 1852. године, а у погледу кривичног поступка у Словенији и Далмацији примењиван је аустријски Законик о кривичнопроцесном реду из 1873. године, док је у Хрватској и Словонији важио Закон о кривичном поступку из 1875. године рађен по узору на модернизован аустријски Законик из 1873. године (Доленц, 1923: 77–78).

Рад на унификацији кривичног права у заједничкој држави, отпочет још 1921. године ради превазилажења постојећег кривичноправног партикуларизма, окончан је тек 1929. године. Кривични законик из 1929. године⁹ као кривична дела одређује злочине и преступе¹⁰ и дефинише их према врсти прописане казне: злочини су кривична дела за која је забрањена смртна казна, робија или заточење, а преступи су кривична дела за која је прописана казна строгог затвора, затвора или новчана казна. Законик познаје три врсте санкција: казне, мере безбедности и условна осуда. Казне се деле на главне (смртна казна, робија, заточење, строги затвор, затвор и новчана казна) и на споредне (губитак часних права и губитак службе), које се не изричу самостално, већ само уз главну казну. Мере безбедности прописане Закоником биле су задржавање осуђеника у казненом заводу по издржаној казни, упућивање у завод за рад, упућивање у завод за лечење или чување, упућивање у завод за лечење пијаница, забрана посеђивања крчми, заштитни надзор, протеривање, забрана вршења извесног позива или заната, одузимање предмета. Код осуда на строги затвор до шест месеци или на затвор до годину дана или на новчану казну, суд је пресудом могао, ако се основано могло очекивати да ће се осуђени у будућности и без извршења осуде уздржати од вршења кривичних дела, наредити да се извршење изречене казне одложи за време од једне до пет година. Условна осуда није се могла изрећи правоснажно осуђенима због злочинства или на казну строгог затвора или затвора преко месец дана у последњих десет година.

9 Кривични законик за Краљевину Срба, Хрвата и Словенаца од 27. јануара 1929. године, *Службене Новине Краљевине Срба, Хрвата и Словенаца*, бр. 33 од 9. фебруара 1929.

10 Иступи су као најлакша кажњива дела имали бити регулисани посебним законом, али он до слома Краљевине Југославије у Другом светском рату 1941. године није био донет.

Кривична дела су у Законику груписана према заштитном објекту у: кривична дела против опстанка државе и њеног уређења, кривична дела против државне власти, кривична дела против правосуђа, кривична дела против јавног мира и поретка, кривична дела против живота и тела, кривична дела против опште сигурности људи и имовине, кривична дела против сигурности јавног саобраћаја за људе, имовину и вести, прављење лажних исправа и мера, прављење лажних новаца, кривична дела против личне слободе и сигурности, повреда туђих тајни, кривична дела против општег здравља, кривична дела против јавног морала, кривична дела против брака и породице, кривична дела против части, кривична дела против имовине и кривична дела против службене дужности. У кривична дела против имовине према Законику спадају: крађа и утаја; разбојништво и изнуда; прикривање и јатаковање; превара и банкротство; лихварство и угрожавање кредита; игре на срећу; оштећење туђих ствари и имовинских интереса.¹¹ Када се законска подела кривичних дела упореди са статистичком поделом коју налазимо у статистичким годишњацима, може се закључити да се подела кривичних дела у статистици није поклапала са поделом кривичних дела из Кривичног законика. Приликом статистичке обраде и приказивања статистичких података, статистика је сродна кривична дела из 17 група по систематици Кривичног законика груписала у седам врста кривичних дела (видети Сliku 4).

Ни организација судова у заједничкој држави до увођења монарходиктатуре 1929. године у Краљевини Срба, Хрвата и Словенаца није била јединствена. Судили су судови наслеђени у шест правних подручја уједињених 1918. године (Данић, 1926: 80). У предратној Краљевини Србији су према Закону о устројству судова из 1865. године¹² постојали: општински судови,¹³ првостепени (окружни) судови,¹⁴ Суд вароши Београда и Трговачки суд са седиштем у Београду,¹⁵ Апелациони судови у Београду и Скопљу,¹⁶

11 Кривична дела против имовине прописана су у глави XXVII Кривичног законика (§§ 314–383).

12 Закон о устројству судова (1865). *Зборник закона и уредаба издани у Књажеству Србском од почетка па до краја 1865. године*. Београд: Државна штампарија. XVIII: 18.

13 Састављени од три члана и писара, судили су грађанске ствари мале вредности – парнице у вредности до 500 чаршијских гроша, касније до 200 динара.

14 Окружни суд чинио је председник, најмање двојица судија, секретар и одређен број судског особља, а судио је у првом степену кривичне и грађанске предмете за које није био надлежан општински суд.

15 Судили су у првом степену све грађанске, кривичне и трговачке предмете који нису у надлежности општинских судова, као и по жалбама на пресуде општинских судова.

16 Судили су као другостепени и судови последњег степена. Чинило их је 10 судија, секретари и судско особље, с тим што је Апелациони суд у Београду радио у два

Касациони суд са седиштем у Београду,¹⁷ поротни судови¹⁸ и изабрани судови.¹⁹ У Хрватској и Славонији су по Закону о устројству судова из 1874. године²⁰ у првом степену судили котарски судови као инокосни и судбени столови као зборни судови, бански столови као виши судови и Стол седморице у Загребу као последња судска инстанца. У Војводини су постојали котарски судови и судбени столови (са истом надлежношћу као у Хрватској), краљевске табле (апелациони судови) и Краљевска курија у Пешти (врховни и ревизиони суд). У Словенији, Далмацији и Истри судили су котарски судови, окружни – земаљски судови (првостепени судови у седишту покрајине), виши земаљски судови и Врховни суд у Бечу. У Босни и Херцеговини организација судова била је иста као у Словенији, Далмацији и Истри, с том разликом што је највиша судска инстанца био Врховни суд у Сарајеву. У Црној Гори су, према Закону о устројству судова из 1910. године,²¹ судили општински, капетански и обласни судови и Велики суд са седиштем у Подгорици. Поред редовних судова у заједничкој југословенској држави постојале су и посебне врсте судова.²²

Законом о уређењу редовних судова из јануара 1929. године²³ предвиђени су као редовни средски, окружни, трговачки, апелациони и Касациони судови. Средски судови, њих 371, били су инокосни судови надлежни да суде у првом степену у грађанским, кривичним, трговачким и меничним предметима, ванпарничним предметима и предметима извршења. Окружни судови, њих 69, судили су у већу од тројице судија у првом и

одељења – А и Б.

17 Касациони суд је као највиша судска инстанца контролисао законитост рада судова. Имао је 15 судија и потребан број секретара, који су радили у три одељења од по пет судија. Године 1922. основано је Одељење Б Касационог суда са седиштем у Новом Саду, које је чинило пет судија и које је било надлежно за Банат, Барању и Бачку.

18 Уведени 1871. године за пресуђивање тешких злочина: разбојништава, опасних крађа и паљевина.

19 Ови судови су решавали спорове какви су били они о потрици, сињору и стоци.

20 *Zakon o ustrojstvu sudova prve molbe (1874). Sbornik zakonah i naredabah valjanih za kraljevinu Hrvatsku i Slavoniju.* Zagreb: Tiskarski zavod „Narodnih novinah“. Komad I.-XXVI. Broj 1.-58: 445–449.

21 *Црногорски законици 1796–1916.* (1998). Подгорица: Историјски институт Републике Црне Горе. Књ. V: 1023–1026.

22 Посебни судови били су управни, војни, верски, инвалидски, аграрни судови, Главна контрола као врховни рачунски суд, Државни суд врховне државне управе који је судио министрима оптуженим за злоупотребе и корупцију, а од 1921. године и Државни суд за заштиту државе.

23 *Закон о уређењу редовних судова од 18. јануара 1929. године, Службене новине Краљевине Срба, Хрвата и Словенаца, бр. 20 од 25. јануара 1929.*

другом степену у парничним и ванпарничним предметима и предметима извршења, у кривичним и у стечајним предметима. Апелациони судови у Београду, Новом Саду, Скопљу, Загребу, Љубљани, Сплиту, Сарајеву и Цетињу, судили су као другостепени судови о правним лековима на пресуде окружних судова у грађанским и кривичним стварима. Пошто Касациони суд никада није био основан, као одељења тог суда поступали су постојећи Касациони суд у Београду и његово Одељење Б у Новом Саду, Стол седморице у Загребу и његово Одељење Б, Велики суд у Подгорици и Врховни суд у Сарајеву.

Законом о судском кривичном поступку из 1929. године²⁴ одређена је стварна надлежност судова у кривичним предметима. Према § 8 Закона кривична дела су судили срески, окружни, апелациони судови и Касациони суд. Срески судови били су надлежни за цео првостепени поступак за преступе млађих малолетника, као и за цео првостепени поступак за преступе старијих малолетника и пунолетних запређених казном затвора или строгог затвора до једне године или новчаном казном. Окружни судови били су надлежни као првостепени за све злочине и преступе запређене смртном казном, робијом или заточењем, а као другостепени решавали су о призиву против пресуде и о жалбама против решења и наредби среских судова. Апелациони судови решавали су о жалбама против наредаба и решења окружних судова, о приговору против оптужнице и о призиву против пресуда првостепених кривичних судова, а Касациони суд решавоа је о ревизијама против пресуда окружних судова, о призивима у вези са ревизијама и о жалбама против решења окружних и апелационих судова.

4. Кривична дела против имовине у периоду 1922–1939.

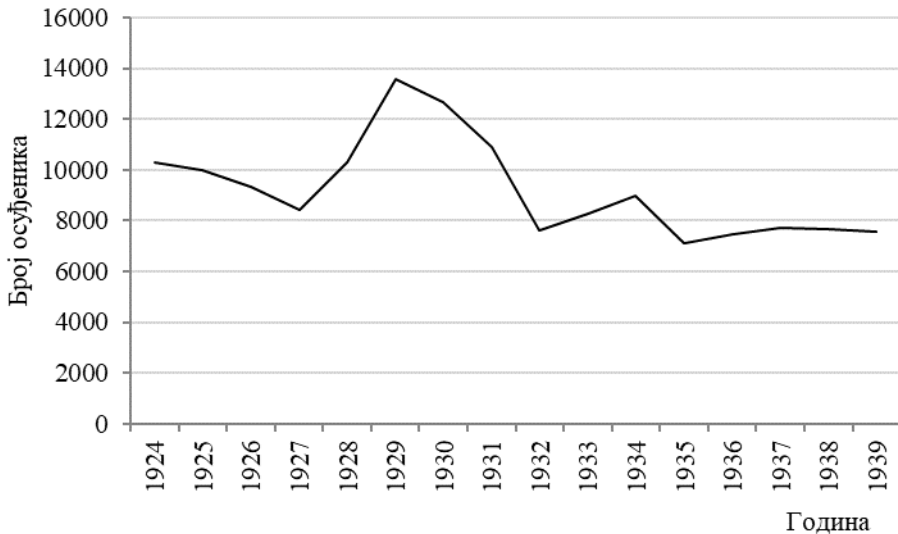
Према Кривичном закону из 1929. године, у кривична дела против имовине су се, као што је већ речено, убрајали: крађа и утаја, разбојништво и изнуда, прикривање и јатаковање, превара и банкротство, лихварство и угрожавање кредита, игре на срећу и оштећење туђих ствари и имовинских интереса. У статистичким годишњацима класификација је другачија и за кривична дела против имовине налазимо следећу поделу: крађа, утаја, разбојништво, превара, банкротство, лихварство, други случајеви.

У Статистичком годишњаку за 1932. годину први пут налазимо и податке за поједина кривична дела имовинског криминала (приказани су на Слици 4), а у Годишњаку за 1933. годину приказано је кретање кривичних дела против имовине и појединих кривичних дела имовинског криминала за

²⁴ Законик о судском кривичном поступку од 16. фебруара 1929. године, *Службене Новине Краљевине Срба, Хрвата и Словенаца*, бр. 45 од 23. фебруара 1929.

дужи временски период, од 1924. до 1932. године. Подаци о броју кривичних дела против имовине објављивани су у статистичким годишњацима и у наредним годинама, све до последњег Годишњака из 1941. године, док таквих података за период до 1924. године нема ни у једном статистичком годишњаку.

График 1. Кривична дела против имовине у Краљевини Југославији од 1924. до 1939. године (подаци окружних и првостепених судова)

Извор података: Статистички годишњак 1933. и Статистички годишњак 1940. Приказ аутора.

Подаци средских (котарских) судова по појединим кривичним делима имовинског криминала расположиви су у статистичким годишњацима почев од 1932. године. У подацима средских (котарских) судова кривична дела против имовине разврстана су на следећи начин: крађа, утаја, крађа и утаја из невоље животних намирница и предмета животне потребе, превара, други случајеви. До Годишњака за 1931. годину дати су само подаци за кривична дела против имовине укупно, и то без података средских (котарских) судова са подручја Стола седморице у Загребу који нису били достављани. Због тога подаци до 1932. године нису укључени у График 2, који приказује податке о кривичним делима против имовине средских (котарских) судова. Када су 1932. године ови подаци котарских судова са

подручја Стола седморице у Загребу објављени, њихов удео је био 42,9% укупних кривичних дела против имовине и 35,7% свих кривичних дела котарских (среских) судова (Општа државна статистика, 1932: 436–437).

График 2. Кривична дела против имовине у Краљевини Југославији од 1932. до 1939. године (подаци среских одн. котарских судова)

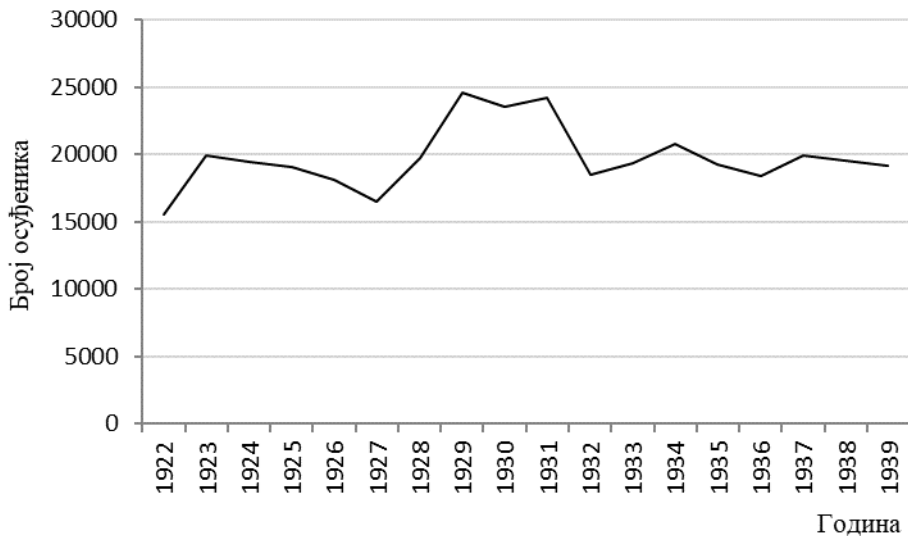
Извор података: Статистички годишњаци за период од 1932. до 1940. године. Приказ аутора.

Према подацима окружних и првостепених судова приказаним на Графику 1, од 1924. до 1927. године имовински криминал је био у опадању, да би затим почео да расте, тако да је 1929. године у Краљевини Југославији забележен највећи број кривичних дела против имовине (13.560). Била је то година у којој је почела Светска економска криза која је трајала до 1932. године. У Краљевини Југославији то је било време оскудице, пада националног дохотка и раста незапослености. Национални доходак у Краљевини Југославији је опао са 60 милијарди динара у 1929. години на 36,4 милијарди у 1932. години и опадао је све до 1934. године, када је износио 34,1 милијарди динара (Гњатовић, 2016: 27). Целовитих података о кретању незапослености у овом периоду нема, али се из података о понуди и потражњи на јавним берзама рада види да је вишак понуђене радне снаге у односу на радну снагу која се тражи 1930. године износио 89.108 радника,

као и да је на врхунцу је био 1933. године, када је износио 254.793 радника, односно 38,9% тадашњег становништва (Димитријевић, 1962: 96–97).

Према подацима окружних и првостепених судова који су приказани на Графику 3, укупан криминал у Краљевини Југославији био је на највишем нивоу управо у периоду Светске економске кризе, између 1929. и 1932. године.

График 3. Кретање криминала у Краљевини Југославији од 1922. до 1939. године (подаци окружних и првостепених судова)

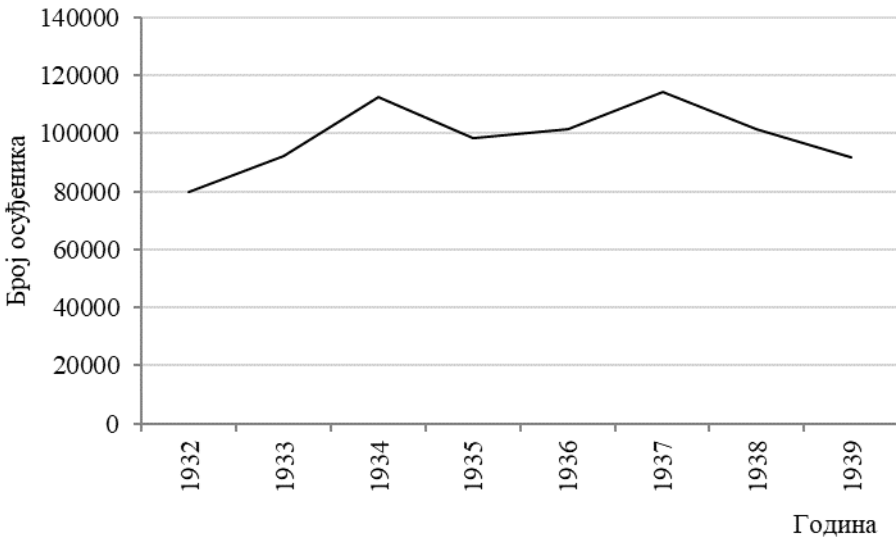

Извор података: Статистички годишњак 1931, Статистички годишњак 1933. и Статистички годишњак 1940. Приказ аутора.

У структури укупног криминала, према подацима окружних и првостепених судова, преовладавала су кривична дела против имовине. Удео кривичних дела против имовине у укупном криминалу био је веома висок и пре 1929. године, када се кретао око 52–53% (52,9% у 1924, односно 52,2% у 1928. години) али је у периоду 1929–1931. године овај удео био највећи: кривична дела против имовине чинила су 55,5% у 1929, 53,8% у 1930. и 45,0% у 1931. години од укупног броја свих кривичних дела. Тек после 1931. године овај удео је опао испод 50%, да би се 1939. године спустио се на 39,6%.

Према подацима среских (котарских) судова за период од 1932. до 1939. године, приказаним на Графику 4, укупан број кривичних дела је растао до 1934. године. После 1934. године укупан број кривичних дела остаје на високом ниивоу од преко 100 000 кривичних дела годишње, за све године осим за 1939. годину.

График 4. Кретање криминала у Краљевини Југославији од 1932. до 1939. године (подаци среских одн. котарских судова)

Извор података: Статистички годишњаци за период од 1932. до 1940. године. Приказ аутора.

У структури криминала, према подацима среских (котарских судова), у целокупном посматраном периоду преовладала су кривична дела против имовине. Ова кривична дела 1932. године чинила су 50,8% од укупног броја кривичних дела, а на крају посматраног периода, 1939. године, кривична дела против имовине учествовала су у структури укупног криминала са 46,5%.

Структура имовинског криминала, према подацима окружних и првостепених судова, приказана је у Табели 1.

Табела 1. Кривична дела против имовине у Краљевини Југославији 1924–1939. године (подаци окружних и првостепених судова)

Година	Палјевина		Крађа		Утаја		Разбојништво		Превара		Банкротство	
	Бр.	%	Бр.	%	Бр.	%	Бр.	%	Бр.	%	Бр.	%
1924	50	0.5	4814	46.8	249	2.4	196	1.9	403	3.9	169	1.6
1925	40	0.4	4712	47.3	256	2.6	161	1.6	436	4.4	279	2.8
1926	19	0.2	3998	42.9	240	2.6	131	1.4	425	4.6	292	3.1
1927	37	0.4	4164	49.5	261	3.1	100	1.2	442	5.3	259	3.1
1928	52	0.5	5444	52.9	375	3.6	179	1.7	512	5.0	319	3.1
1929	81	0.6	6477	47.8	390	2.9	159	1.2	678	5.0	435	3.2
1930	64	0.5	10421	82.3	472	3.7	139	1.1	528	4.2	40	0.3
1931	101	0.9	8151	74.9	619	5.7	188	1.7	530	4.9	39	0.4
1932	137	1.8	5238	68.8	535	7.0	192	2.5	415	5.5	61	0.8
1933	121	1.5	5988	72.3	574	6.9	298	3.6	348	4.2	55	0.7
1934	107	1.1	6604	66.9	575	5.8	252	2.6	364	3.7	32	0.3
1935	113	1.6	4769	67.2	699	9.9	194	2.7	398	5.6	55	0.8
1936	183	2.5	5073	68.0	692	9.3	253	3.4	352	4.7	49	0.7
1937	146	1.9	5183	67.4	704	9.1	281	3.7	352	4.6	29	0.4
1938	163	2.1	5050	65.9	671	8.8	243	3.2	377	4.9	14	0.2
1939	196	2.6	5189	68.6	615	8.1	238	3.1	383	5.1	6	0.1

*Није забележено ниједно кривично дело

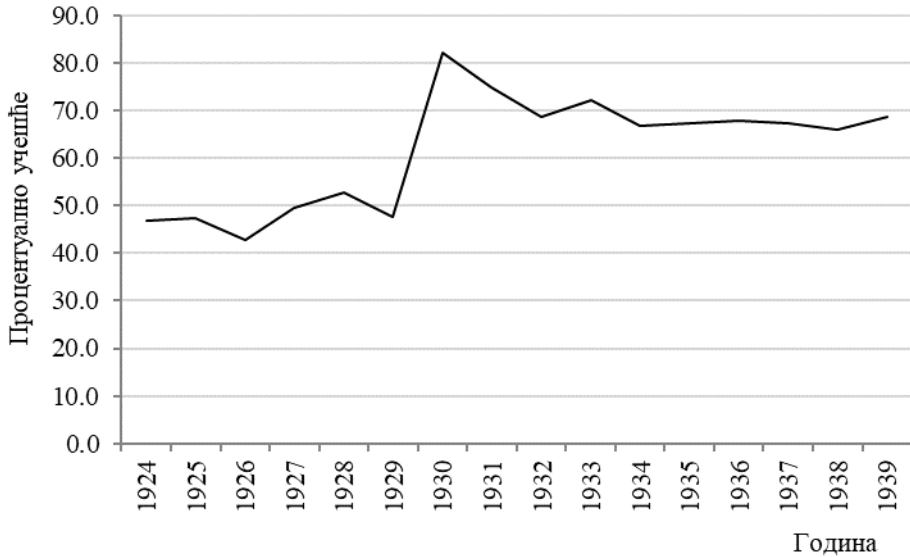
Година	Лихварство		Др. случајеви		Укупно кривична дела против имовине	
	Бр.	%	Бр.	%	Бр.	%
1924	5	0.0	4403	42.8	10289	100.0

1925	-*	-*	4078	40.9	9962	100.0
1926	1	0.0	4218	45.2	9324	100.0
1927	3	0.0	3152	37.4	8418	100.0
1928	-*	-*	3419	33.2	10300	100.0
1929	2	0.0	5338	39.4	13560	100.0
1930	34	0.3	970	7.7	12668	100.0
1931	18	0.2	1235	11.4	10881	100.0
1932	27	0.4	1009	13.3	7614	100.0
1933	19	0.2	884	10.7	8287	100.0
1934	18	0.2	1021	10.3	9873	100.0
1935	17	0.2	847	11.9	7092	100.0
1936	19	0.3	844	11.3	7465	100.0
1937	11	0.1	989	12.9	7695	100.0
1938	9	0.1	1137	14.8	7664	100.0
1939	6	0.1	936	12.4	7569	100.0

Извор: Статистички годишњак 1933. и Статистички годишњак 1940.
Израчунавање аутора.

У структури кривичних дела против имовине највеће учешће су имале крађе, док су на другом и трећем месту биле утаје и преваре. Учешће крађа у структури имовинског криминала је нагло порасло са избијањем Светске економске кризе, када је са 47,8% у 1929. године већ следеће, 1930. године, порасло на 82,3%. По завршетку Светске економске кризе, учешће крађа у структури имовинског криминала остаје и даље на високом нивоу, крећући се између 60 и 70% од укупног броја кривичних дела против имовине.

График 5. Учешће крађа у структури кривичних дела против имовине у Краљевини Југославији од 1924. до 1939. године (подаци окружних и првостепених судова)

Извор: Израчунавање аутора.

Структура имовинског криминала, према подацима среских (котарских судова), приказана је у Табели 2.

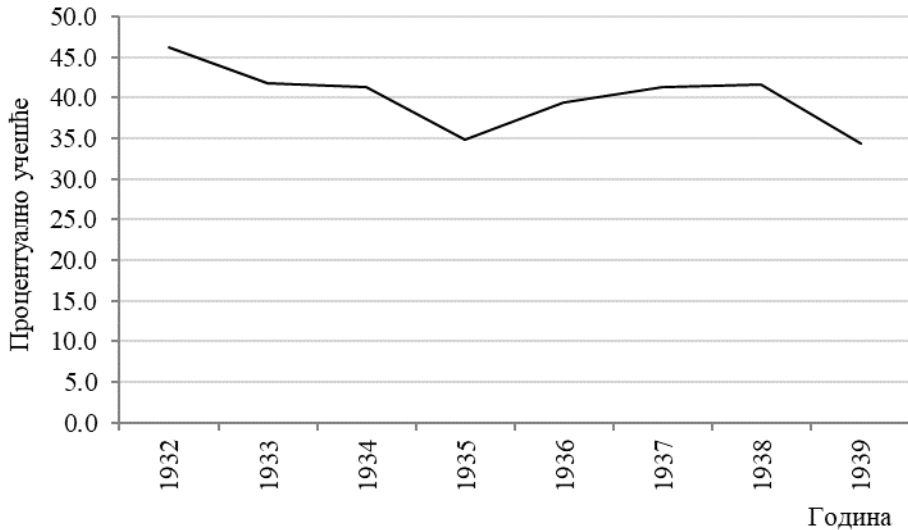
Табела 1. Кривична дела против имовине у Краљевини Југославији од 1932. до 1939. године (подаци средских одн. котарских судова)

Година	Крађа		Утаја		Крађа и утаја из нствољс	
	Бр.	%	Бр.	%	Бр.	%
1932	13530	33.3	533	1.3	18793	46.2
1933	17463	36.2	719	1.5	20146	41.7
1934	21953	36.4	919	1.5	24943	41.4
1935	15336	33.9	819	1.8	15749	34.8
1936	15376	31.8	875	1.8	19099	39.4
1937	21849	35.5	860	1.4	25442	41.3
1938	19684	36.4	901	1.7	22517	41.6
1939	15531	36.5	841	2.0	14644	34.4

Година	Превара		Други случајеви		Укупно	
	Бр.	%	Бр.	%	Бр.	%
1932	672	1.7	7107	17.5	40635	100.0
1933	718	1.5	9244	19.1	48290	100.0
1934	861	1.4	11604	19.3	60280	100.0
1935	906	2.0	12457	27.5	45267	100.0
1936	853	1.8	12224	25.2	48427	100.0
1937	877	1.4	12509	20.3	61537	100.0
1938	759	1.4	10273	19.0	54134	100.0
1939	761	1.8	10820	25.4	42597	100.0

Извор: Статистички годишњак 1933. и Статистички годишњак 1940.
Израчунавање аутора.

У структури кривичних дела против имовине у посматраном периоду према подацима средњих (котарских) судова, преовладала је крађа и утаја из невоље животних намирница и предмета животне потребе. Учешће овог кривичног дела у структури имовинског криминала у периоду 1932–1939. године, према подацима средњих (котарских) судова, приказано је на Графику 6.

Извор: Израчунавање аутора.

Удео кривичног дела крађа и утаја из невоље животних намирница и предмета животне потребе у структури кривичних дела против имовине, према подацима средњих (котарских) судова, у посматраном периоду био је веома висок и 1932. године износио је 46,2% свих кривичних дела против имовине. Затим је овај удео почео да опада, али је и даље остао на високом нивоу и 1939. године износио је 34,4% од свих кривичних дела против имовине.

5. Закључак

Имајући у виду детаљност приказаних података може се рећи да је статистика криминала, као и статистика уопште, у Краљевини Југославији била на завидном нивоу за оно време. Статистика криминала била је врло

детаљна, а богатство статистичких података пружа бројне могућности за анализу криминала у периоду између два рата на простору који је обухватала некадашња Краљевина Југославија.

Подаци о криминалу објављивани су у статистичким годишњацима у периоду од 1932. до 1941. године. Објављивани су подаци о броју и структури кривичних дела (осуђеника) прикупљани од окружних и првостепених судова и среских (котарских) судова. Подаци среских (котарских) судова нису потпуни. До 1932. године нису достављани подаци котарских судова са подручја Стола седморице у Загребу, што у извесној мери отежава стварање целовите слике о кретању криминала у периоду пре 1932. године.

Из расположивих података, међутим, несумњиво се може закључити да су у структури криминала преовладала кривична дела против имовине, као и да су у структури кривичних дела против имовине преовладале крађе (подаци окружних и првостепених судова) и крађа и утаја из невоље животних намирница и предмета животне потребе (подаци среских, односно котарских судова).

Оваква структура криминала указује на то да узроке имовинског криминала пре свега треба тражити у тешком економском положају становништва. Крађе, а нарочито крађе и утаје из невоље животних намирница и предмета животне потребе вршене су, наиме, пре свега због немаштине. Очеvidно је да је нарочито у периоду Светске економске кризе дошло до пораста криминала. Да ли је криза била фактор који је пресудно утицао на кретање криминала у овом периоду и који су још фактори утицали на то кретање, нека су од важнијих питања на која би се даљим истраживањима статистике криминала у Краљевини Југославији могао дати одговор.

Литература и извори

Andrejka, R. (1937). Doneski k zgodovini uradne statistike v Jugoslaviji. *Službeni glasnik Ministarstva unutrašnjih poslova*, 7–8.

Бубељ-Јароцки, С. (1935). Криминалитет у Југославији према статистичким подацима од 1922–1931 Г. *Правосуђе*. I. 35–42.

Гњатовић, Д. (2016). Дужнички терет Краљевине Југославије у време Велике светске економске кризе. *Мегатренд ревија*, 2016, vol. 13, iss. 3: 21–44.

Данић, Д. (1926). Федерализам правосуђа у нашој држави. *Архив за правне и друштвене науке*. XIII/1-2: 80–81.

Димитријевић, С. (1962). Привредни развитак Југославије од 1918. до 1941. Београд: Висока школа политичких наука.

Die Volkszählungs-Ergebnisse in Bosnien und der Hercegovina vom 1. Mai 1885. (1886). Sarajevo: Provinzregierung für Bosnien und Hercegowina.

Die Volkszählung in Bosnien und der Hercegovina vom 22. April 1895. (1896). Sarajevo: Provinzregierung für Bosnien und Hercegovina.

Доленц, М. (1923). Садашњи положај казнен. правног законодавства Краљевине СХС. *Архив за правне и друштвене науке*, XXIII/1: 77–78.

Закон о уређењу редовних судова. *Службене новине Краљевине Срба, Хрвата и Словенаца*. Бр. 20. 1929.

Законик о поступку судском у кривичним делима. (1865). Београд: Државна штампарија.

Закон о поступку судском у кривичним дјелима. (1910). Цетиње: Државна штампарија.

Закон о устројству судова. (1865). *Зборник закона и уредаба издани у Књажеству Србском од почетка па до краја 1865. године*, XVIII, 18. Београд: Државна штампарија.

Zakon o ustrojstvu sudova prve molbe (1874). Sbornik zakonah i naredabah valjanih za kraljevinu Hrvatsku i Slavoniju. Zagreb: Tiskarski zavod „Narodnih novinah“. Komad I.-XXVI. Broj 1.-58: 445–449.

Законик о судском кривичном поступку. *Службене Новине Краљевине Срба, Хрвата и Словенаца*. Бр. 45. 1929.

Казнителни законик за Књажество Србију. (1860). Београд: Државна штампарија.

Кривични законик за Књажевину Црну Гору. (1906). Цетиње: Државна штампарија.

Кривични законик за Краљевину Срба, Хрвата и Словенаца. *Службене Новине Краљевине Срба, Хрвата и Словенаца*. Бр. 33. 1929.

Криминална статистика за 1922. и 1923. годину. (1932). Београд: Општа државна статистика.

Крстић-Мистрицеловић, И. Радовановић, Р. Матијашевић, М. Кнежевић Лукић, Н. Милорадовић, Д. Ђокић, Н. Живковић, Ј. Цветковић, С. (2020). *Казнено-поправни заводи у Србији. Пример казнено-поправног завода Пожаревац, Забела 1918–1945.* Пожаревац: Историјски архив.

Ortschafts und Bevölkerung-Statistik von Bosnien und Hercegovina. (1880). Sarajevo: Provinzregierung für Bosnien und Hercegowina.

Паскојевић, М. (1937). Статистичка служба у Југославији. *Социјални архив*. Београд: Службени орган Средишње управе за посредовање рада у Београду. 8/III. 157–175.

Rezultati popisa žiteljstva u Bosni i Hercegovini od 10. oktobra 1910. (1912). Sarajevo: Statistički odsjek Zemaljske vlade za Bosnu i Hercegovinu.

Републички завод за статистику (2008). *Два века развоја Србије – статистички преглед*. Београд.

Статистички годишњак Краљевине Југославије 1929. (1932). Београд: Општа државна статистика.

Статистички годишњак Краљевине Југославије 1930. (1933). Београд: Општа државна статистика.

Статистички годишњак Краљевине Југославије 1931. (1934а). Београд: Општа државна статистика.

Статистички годишњак Краљевине Југославије 1932. (1934б). Београд: Општа државна статистика.

Статистички годишњак Краљевине Југославије 1933. (1935). Београд: Општа државна статистика.

Статистички годишњак Краљевине Југославије 1934–1935. (1936). Београд: Општа државна статистика.

Статистички годишњак Краљевине Југославије 1936. (1937). Београд: Општа државна статистика.

Статистички годишњак Краљевине Југославије 1937. (1938). Београд: Општа државна статистика.

Статистички годишњак Краљевине Југославије 1938–1939. (1939). Београд: Општа државна статистика.

Статистички годишњак Краљевине Југославије 1940. (1941). Београд: Општа државна статистика.

Статистички годишњак Краљевине Србије. Прва година 1893. (1895). Београд: Статистичко одељење Министарства народне привреде.

Statistički ljetopis za godinu 1874. (1876). Zagreb: Statistički ured Kr. Dalm. Hrv. Slav. Zemaljske vlade.

Уредба о томе, како ће полицијске власти са полицијским преступницима поступати и казнити, *Зборник закона и уредаба издани у Књажеству Србском од почетка па до краја 1850. године*, V, 187.

Црногорски законици 1796–1916. (1998). Подгорица: Историјски институт Републике Црне Горе.

Чубински, М. (1921). Проблем изједначења права у Уједињеном Краљевству С.–Х.–С. и основне одредбе Пројекта српског Кривичног законика. Београд: Књижара Геце Кона.

Ivana Krstić Mistridželović, LL.D.,

Associate Professor,

University of Criminal Investigation and Police Studies, Belgrade

Jelena Radović Stojanović, Ph.D.(Econ),

Associate Professor,

University of Criminal Investigation and Police Studies, Belgrade

PROPERTY CRIME STATISTICS IN THE KINGDOM OF YUGOSLAVIA

Summary

The paper analyzes statistical data on property crime in the Kingdom of Yugoslavia in the period from 1924 to 1939. The analysis includes the manner of collecting and publishing data on the overall structure of crime by the General State Statistics Office of the Kingdom of Yugoslavia, as well as the organization of courts in the Kingdom of Yugoslavia. The author also explain the difference in the way of presenting data on crime in statistical yearbooks according to the legal categorization of criminal offenses. The paper presents data on adults and minors convicted by decisions of first-instance, district and county courts from 1922 to 1939. Criminal offences against property were predominant in the overall structure of crime. According to the data from district and first-instance courts, the most common property-related crime was theft, while the data from county courts show that the most frequent crimes were theft and petty theft (misappropriation of another's movable property, food and small-value life necessities). The structure of recorded property crimes indicates that the crimes were primarily caused by poverty and difficult economic situation of the population in times of hardship. It is confirmed by the fact that both the total crime rate and the total property crime rate in the Kingdom of Yugoslavia were at the highest level during the World Economic Crisis in the period from 1929 to 1932.

Keywords: *crimes against property, crime statistics, statistical yearbooks, Kingdom of Yugoslavia.*